

UNA NOTA SOBRE LES FINANCES DE L'AJUNTAMENT DE VILANOVA I LA GELTRÚ DURANT LA GUERRA (1936-1938)

CÈSAR RODRÍGUEZ I SOLÀ

La revolució en la rera guarda catalana arran de la sublevació militar de juliol de 1936 es manifesta de manera destacada als ajuntaments, tant en els canvis de la seva composició política com en les noves atribucions que assumeixen, el finançament de les quals varia en funció de les successives etapes fins a principis de 1939.

Les notes que segueixen pretenen donar una breu notícia sobre la hisenda municipal de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, i estudien cada fase d'aquest període en relació als recursos financers que sorgeixen, dins del marc d'una progressiva ordenació de la vida de les Corporacions Locals exercida per la Generalitat.

UNA NOTA SOBRE LES FINANCES DE L'AJUNTAMENT DE VILANOVA I LA GELTRÚ DURANT LA GUERRA (1936-1938)

Des d'un punt de vista d'Administració Local, a Vilanova, podríem dividir aquests «trenta mesos de col·lectivisme», tal com els defineix en Pérez Baró, en tres períodes diferenciats:

1) Un primer període netament revolucionari, des de la creació del Comitè de Defensa Local, compost pels sindicats i partits del Front Popular, creat al marge de l'Ajuntament constituït, fins a la dissolució formal d'aquest a principis d'octubre del mateix any.

2) Una segona etapa de transició, que comprendria des d'octubre fins a mitjans de març del 1937, durant la qual les forces que formaven el dissolt Comitè de Defensa Local passen a l'Ajuntament d'acord amb la composició del govern de la Generalitat mantenint, però, les pràctiques, la manera d'actuar i l'administració de l'antic Comitè.

3) El tercer període, el de la normalització municipal, començarà el 17 de març del 37 amb el nomenament d'alcalde o conseller en cap i l'assumpció, volguda o resignada, dependrà de cada força política i sindical, del procés de tutela municipal exercit per la Generalitat.

PRIMER PERÍODE

El 22 de juliol de 1936 un Decret de Governació de la Generalitat disposa el cessament de tots els regidors de partits aliens al Front Popular.

El mateix dia es constitueix a Vilanova el Comitè de Defensa Local, a la manera com s'havia format a Barcelona uns dies abans el Comitè de Milícies Antifeixistes.

Aquest Comitè Local, constituït per partits i sindicats d'esquerra (POUM, FAI, ERC, Unió de Rabassaraires, UGT, CNT, Unió Socialista i Estat Català), s'estructura en sis comissions. La proclama del Comitè citada al butlletí que ells mateixos impulsen acaba dient: «*El Comitè que avui comença les seves tasques promet solemnement que treballarà amb tota acceleració i dignitat, i emprendre tots els mitjans per a portar a cap totes les aspiracions de classe a Vilanova*» (Butlletí, núm. 1).

D'aquesta declaració d'intencions, ja se'n dedueix que els objectius que pretenia el Comitè ultrapassaven la defensa local, la lluita contra l'aixecament militar, i s'orienten a dirigir completament el procés revolucionari.

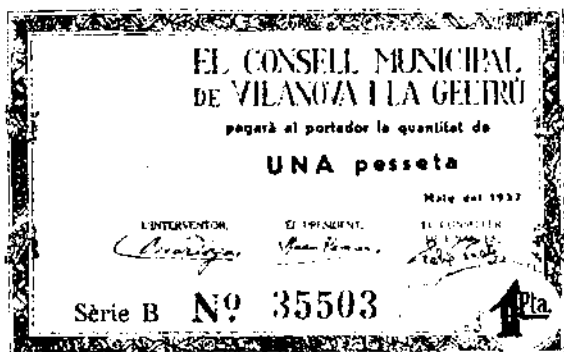
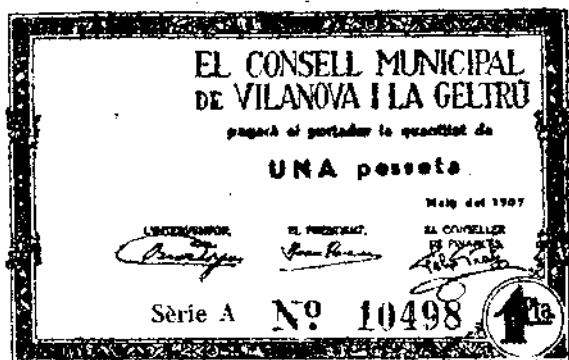
Assumirà la totalitat de funcions de la vida econòmica i social a nivell local, serveis públics, ensenyament, assistència social, sanitat, lluita contra l'atur, incautacions d'empreses i edificis, proveïments i aspectes més directament relacionats amb la guerra (milicians, refugiats, fortificacions, proveïments al front, etc...).

Si les competències són assumides en virtut d'una situació revolucionària, el finançament d'aquestes atribucions es produirà també d'una manera revolucionària, si volem amb tot el voluntarisme i entusiasme dels processos històrics de revolució social, però també amb les extralimitacions, actuacions injustificades i inseguretats jurídica que comporta aquests períodes.

Les principals fonts de finançament del Comitè seran:

* Contribucions o tributs de guerra, que tot seguit comentarem.

* La imposició a les empreses d'un tribut igual al 7% de la nòmina setmanal, per finançar les despeses dels milicians.

Paper-moneda d'una pesseta i vint-i-cinc cèntims emesos per l'Ajuntament de Vilanova l'any 1937. Aquests bitllets es van retirar de circulació el 23 de març de 1938 de conformitat amb les disposicions del Govern de la República del 6 de gener del mateix any. 1.- Bitllet d'una pesseta de la Sèrie A. 2.- Bitllet de 25 cèntims de la Sèrie A. 3.- Bitllet d'una pesseta de la Sèrie B.

* Un tribut mensual a pagar pels industrials i comerciants de la vila en funció del que satisfieien per la Contribució Industrial. La quota oscil·lava entre 3 pessetes setmanals als industrials que liquidaven fins a 100 PTA de contribució, fins a 10 PTA als que pagaven una contribució superior a 1.000 PTA.

* Donatius, particulars i col·lectius de treballadors. Concretament resultava gairebé obligatori que l'empresa col·lectivitzada retingués el 5% del sou dels obrers.

* Cobrament de lloguers, incautacions diverses i un recàrrec del 25% sobre el preu de les entrades dels cinemes i teatres.

Sembla que les Comissions més importants del Comitè de Defensa gestionaven elles mateixes els seus cabals. Tenim l'estat de comptes de la Comissió de Treball i Economia, sens dubte la més important, des de juliol del 36 fins al 28 de febrer de 1937.⁽¹⁾ En gairebé set mesos el moviment de cabals s'elevà a més d'un milió de pessetes, és a dir, 1,3 vegades tot el pressupost anual de l'Ajuntament per a 1936. (Hem de tenir present que aquests comptes no eren fiscalitzats administrativament ni reflectits en cap pressupost municipal; estaven al marge de l'actuació de l'Ajuntament.

Especial menció volem fer dels tributs de guerra. Eren imposicions coactives que gravaven el subjecte en funció dels saldos existents en els seus comptes bancaris.

No sabem en principi quin percentatge de cabals era retingut pel Comitè, quin era el «mínim exent», per utilitzar termes de tècnica tributària. Suposem que la incautació era total en comptes corrents els titulars dels quals havien fugit, industrials, rendistes, etc. Més endavant, ja constituït el nou Ajuntament (24 d'octubre) s'acorda un repartiment «*Quan les circumstàncies ho exigeixin*» segons que els afectats fossin obrers de dreta o d'esquerra.⁽²⁾

En una altra ocasió, també l'Ajuntament, en sessió de 15 de gener de 1937, acorda imposar tributs pel triple de les contribucions que efectuaren les persones que ajudaren la subscripció «*Pro víctimes del deure*» el sis d'octubre de 1934.

L'import total d'aquests tributs de guerra, que foren habituals fins al febrer de 1937, s'elevà possiblement, segons la informació del butlletí, a

uns 3.300.000 PTA, quantitat que representava quatre vegades el pressupost municipal de 1936.⁽³⁾

Normalment la imposició individual oscil·lava entre les 500 i 5.000 PTA, no obstant es fixen alguns de molt forts, de 200.000 i 250.000 pta, a industrials de la vila.

Sembla que la gestió del tribut es feia mitjançant un fitxer que tenia la Comissió de Censura, Notícies i Premsa dels compte-rendistes locals i d'informació subministrada per les oficines bancàries, en virtut del bloqueig i control de cabals establert.

Existeixen referències en el butlletí i en els acords del Comitè de reclamacions individuals contra els tributs imposats que normalment es desestimaven. A partir del mes de setembre i posteriorment ja constituït el nou Ajuntament, es deixarà en suspens i fins i tot s'anul·larà alguna imposició per recurs interposat per l'interessat. Aquest assumpte provoca una polèmica, probablement la primera, en el si del Consell Municipal, perquè determinats consellers qüestionen l'eficàcia dels tributs de guerra i recolzen, a canvi, la possibilitat de retenir el 5% de les nòmines dels treballadors directament per les empreses.

Arribats en aquest punt hauríem de comentar breument quines eren les relacions del Comitè amb l'Ajuntament constituït després del triomf del Front Popular. Les relacions eren molt bones, a parer del Comitè. Així, a la constitució d'aquest s'escriu: «*L'Ajuntament d'aquesta vila coadjuva de forma admirable facilitant la tasca del Comitè de Defensa Local*» (B, 1). I també en el moment de la seva dissolució: «*No volem tancar aquest escrit sense fer palesa la bellíssima actuació de l'Ajuntament que des del primer moment cooperà amb el Comitè amb tot entusiasme*» (B, 82).

Quina era, doncs, aquesta «*bellíssima*» actuació de l'Ajuntament? Com es distribuïen les funcions municipals? El que es dedueix dels acords presos per cadascuna de les entitats és que totes les actuacions municipals, fins i tot les administratives d'una certa rellevància, foren assumides pel Comitè. Acords d'incautació d'edificis a favor de l'Ajuntament, incautació de terrenys per a la desviació de la carretera de Barcelona a Calafell o la destitució de tots els funcionaris municipals són exemples il·lustratius del que diem. En l'assumpte dels funcionaris, el mateix Comitè afirma que «*aquesta mida ha estat presa sense inmiscuir-se (sic) en la tasca patriòtica del nostre Ajuntament*» (B, 34).

Així doncs, durant els primers mesos de la guerra l'Ajuntament portarà una vida lànguida, dedicat exclusivament en assumptes de tràmit.

Finalment, per tancar aquesta primera etapa, cal comentar breument la postura de la Generalitat de Catalunya enfront de les actuacions dels comitès sorgits arreu del país. En síntesi, la Generalitat, desbordada pels esdeveniments, intenta legalitzar les situacions de fet que es produïen.

Fins i tot legalitza realment els tributs de guerra. Per Decret Llei del 17 d'agost s'autoritza els ajuntaments per votar un crèdit extraordinari per a la defensa nacional i contra l'atur forçós, que podia finançar-se amb «*un repartiment extraordinari, en relació a les rendes i rendiments dels contribuents, sense limitació, i subsidiàriament podrà utilitzar-se signes externs de riquesa*» (D.O.G. de 20 d'agost).

El que succeí, almenys a Vilanova, és que el Comitè en els primers mesos de revolta no va substituir formalment l'Ajuntament existent; per aquest motiu, els tributs de guerra eren imposats, gestionats i recaptats pel mateix Comitè, al marge de l'administració municipal.

SEGON PERÍQDE

Un Decret del 9 d'octubre de 1936 de la Conselleria de Seguretat Interior de la Generalitat de modificació de la Llei Municipal catalana dissol els Comitès de Defensa Locals i disposa la composició dels governs municipals, d'acord amb la proporció existent en el Consell de la Generalitat. D'aquesta manera, s'integren els sindicats en l'estructura de govern local, i eliminen el doble poder que suposava, per una banda, un ajuntament amb atribucions legals, però sense competències reals i, per l'altra, uns comitès al carrer que dominaven la vida municipal.

Aquesta composició per a Vilanova comportava el nomenament de 22 consellers (7 CNT, 4 PSUC, 3 POUM, 6 ERC i 2 d'Unió Rabassaire).

Aquesta etapa, cinc mesos, es caracteritza perquè les forces que governen dins l'Ajuntament continuen organitzant-se i actuant com ho feien en el Comitè de Defensa. Veiem alguns exemples.

– Es creen unes comissions molt semblants a les anteriors.

RESUM GENERAL

	CRÈDITS PRESSUPOSTATS	
	PESSETES	
Total general de despeses	176.572	90
Total general d'ingressos	176.572	90
Diferencia per {	Igual	
Déficit		
Sobrant.		

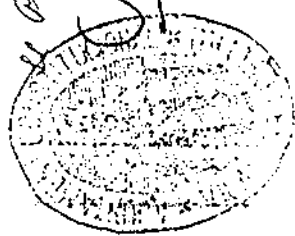
Vilanova i la Geltrú a 16 de agost del 1937

El President del Consell Municipal

el 1er Interventor

Joan Recasens

Oscar Forgas

Resum General del pressupost municipal per a 1937. Firmen el document el president del Consell Municipal, Joan Recasens, i l'interventor, Oscar Forgas.

– Un dels primers acords del nou Consistori és l'aprovació que les dues persones que podien signar en el Comitè per disposar de cabals fossin les mateixes, violant, d'aquesta manera, tot el procediment administratiu d'ordenació de pagaments.

– Es continua amb les caixes autònomes, al marge del pressupost i la comptabilitat municipals.

– Persisteixen les incautacions i els tributs de guerra com a forma de finançament de les despeses extraordinàries.

– A més, com a tret fonamental, no es vol nomenar alcalde, mantenint una estructura col·legiada i no jerarquitzada que tenia poc a veure amb el model presidencialista propi de l'Administració local. Aquesta resistència al nomenament d'alcalde no fou exclusiva de l'Ajuntament de Vilanova.⁽⁴⁾

Per altra banda, a partir del primer diumenge de gener de 1937 comença la prestació personal de treball per a la realització de les obres de fortificació de la platja, obligatòria per a tots els homes compresos entre els 16 i els 50 anys.

Aquest període s'estendrà fins al 17 de març de 1937 quan, finalment, es nomena un president del Consell Municipal, en un moment de crisi de l'Ajuntament i d'enfrontament entre les forces polítiques i sindicals a causa del decret de la Generalitat de dissolució de les Conselleries de Seguretat Interior i Defensa dels ajuntaments.

S'acabarà, així, un període d'«impasse» i tensió entre la postura dels que creien que es podia continuar actuant com en els primers mesos de la revolució, però dins l'Ajuntament, i l'actitud d'altres que recolzaven els esforços de la Generalitat de normalitzar la vida municipal i adoptar, dins l'excepcionalitat de la situació, uns procediments administratius regulats, malgrat que aquesta normalització comportés a la pràctica la limitació de les competències dels ajuntaments.

Com a exemple d'aquest període podem assenyalar el conflicte que es produí entre el Consistori i el Banc Urquijo Catalán. Aquest darrer va trametre un comunicat adjuntant informe dels sots-secretari de Finances de la Generalitat pel qual s'oposaven que l'Ajuntament volgués recaptar un tribut de guerra a súbdits italians que tenien compte en l'esmentat banc. L'informe del sots-secretari especificava, a més de la impossibilitat

FULL OFICIAL

de l'Ajuntament de Vilanova i La Geltrú

Any III

Dimarts, 16 d'agost del 1938

Núm. 723

REFUGIS

AJUNTAMENT DE VILANOVA I LA GELTRU

Un dels problemes més apremiants del moment, és el de la construcció de refugis.

Els pobles, avui estan exposats contínuament a les incursions dels avions feixistes, invasors de la nostra terra, que descarreguen la seva metralla mortífera y sembren la mort entre la població innocent, dones, infants i vells. Vilanova i La Geltrú, però, sembla que no s'hagi donat compte d'aquesta realitat.

L'Ajuntament i la Junta de Defensa Passiva Local han plantejat ja, varies vegades, per mitjà dels organismes sindicals i polítics d'aquesta vila, que el poble correspongués amb el seu esforç, material i corporal, a dita obra, perquè sabem, i com nosaltres creiem que deuen saber-ho tots els ciutadans, que al nostre Govern no li és possible atendre totes aquestes necessitats, perquè té altres problemes greus que li absorbeixen l'atenció i l'economia, com són els que deriven de la guerra d'independència que sostenim.

¿Es que un poble no pot construir la seva defensa amb el seu propi esforç? La major part dels compromisos i acords adoptats pels organismes representatius populars, com són els Sindicats i partits polítics, han fallat per manca de l'escalaf necessari i, com a conseqüència, s'han hagut de paraitzar les obres dels refugis. Això no diu gens a favor de la moral del nostre poble.

¿Què representen unes pessetes més o menys cada setmana en el si d'una família, si han de servir per a salvar la vida de la mateixa família?

I aquestes indústries florents que liquiden amb gros superàvit, ¿què represen-

ten per a elles unes pessetes més o menys en el si de llurs caixes, si les quantitats que podrien esmerçar servirien per evitar que la metralla invasora causés víctimes entre els seus obrers?

¡Ah, si tots sabéssim reflexionar respecte aquesta realitat tan plena d'amargor!

Si cadascú, per un moment, concentrés els seus pensaments i es donés compte que la nostra vila també pot ésser víctima, com altres pobles de la reraguarda, dels raids criminals de l'aviació invasora, que escampa, arreu on passa, la destrucció i el terror, tenim la seguretat que no hi hauria problema, perquè tothom aportaria amb entusiasme i amb delit els mitjans necessaris i imprescindibles per a la construcció dels refugis que han de constituir la seva defensa.

Amb aquestes ratlles, solament ens proposem d'apel·lar a la consciència dels ciutadans perquè es faci ressò de la necessitat de contribuir a una obra tan humana i indispensable, i perquè tothom es doni compte, també, que les pessetes a les caixes de les indústries o en poder de les famílies no tenen cap valor, si per no haver-les esmerçades degudament i a temps, la metralla de la invasió sega la vida d'alguns obrers o d'alguns familiars dels que les posseeixen.

En un altre article farem consideracions sobre el mateix tema, resumint i procurant encausir la qüestió vers a solucions pràctiques.

L'Alcalde-President, Joan Recasens.

Beneyta casa es aquella
que te olor de vell tot' ella,

Lo que en la arena se escribe, viene
el aire y se lo lleva.

Proclama de l'alcalde, Joan Recasens, als ciutadans perquè col·laborin en la construcció de refugis.

de recaptar tributs de guerra a estrangers, que l'Ajuntament de Vilanova no estava legalment constituït (no s'havia nomenat alcalde) i no existia pressupost municipal informat favorablement per la Generalitat on constés el repartiment tenint en compte els saldos en comptes bancàries com a signes de riquesa dels veïns.

L'Ajuntament, com a única resposta, aprova demanar la dimissió del sots-secretari de Finances per faccions (acord de 29 de gener de 1937). Ja intueixen, però, que han de canviar el procediment d'actuació i adaptar-se a la normativa establerta per la Generalitat, en el Consell Executiu de la qual, no podem oblidar-ho, estaven representades les mateixes forces polítiques i sindicals que a la Corporació Municipal.

TERCER PERÍODE

És el més extens, durarà fins al final de la guerra. Es caracteritza per la plena assumpció per part de la Generalitat de la regulació de la vida administrativa i econòmica local.

En efecte, les disposicions aprovades a principis de gener de 1937, els anomenats Decrets de S'Agaró, constitueixen un pla integrat de mesures de política econòmica per a la reraguarda catalana, i afecten també directament les finances dels ajuntaments.

En aquest punt hem de tenir en compte que les entitats locals es regien per una Llei Municipal Catalana, aprovada durant els anys 1933 i 1934 mancada, però, de la part relativa a la hisenda municipal, encara que estaven força elaborats els treballs relatius a aquest tema. Per tant, la regulació de les finances locals es feia d'acord amb l'Estatut Municipal de Calvo Sotelo de 1924.

De les 58 disposicions del Pla Tarradellas, les nou primeres fan referència a l'ordenació dels ajuntaments. Sintèticament, els punts fonamentals eren:

1) La Generalitat es feia càrrec de les competències i, per tant, de les despeses derivades de la guerra (obres de fortificació, exèrcit i milicians, refugiats) i subvencionaria programes i obres per a la lluita contra l'atur forçós.

2) Increment dels recursos financers dels ajuntaments amb participacions i cessions d'impostos de la Generalitat i millora del sistema recaptatori municipal.⁽⁵⁾

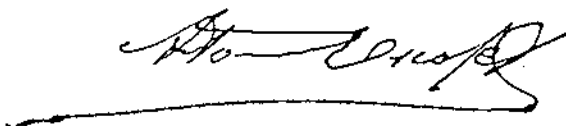
3) Possibilitat per part dels ajuntaments d'establir les anomenades Cartes Financeres per eixugar possibles dèficits pressupostaris, d'acord amb una prelació de tributs prèviament definits per la Generalitat. Vilanova adopta aquesta mesura i aprova Cartes per als dos exercicis 1937 i 1938.

4) Prohibició d'establir tributs de guerra i de realitzar qualsevol tipus d'incautació o apropiació.⁽⁶⁾

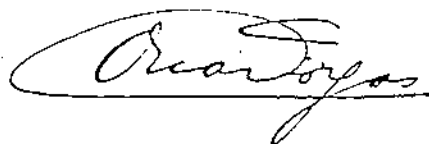
1

2

3

Firmes de les principals autoritats municipals a partir del març del 1937.

1.- Joan Recasens, president del Consell Municipal. 2.- Antoni Escofet, secretari accidental. 3.- Òscar Forgas, interventor.

Tots aquests beneficis financers quedaven sense efecte si l'Ajuntament no estava legalment constituït (d'acord amb el Decret de 9 d'octubre). D'aquí la necessitat que finalment tingué el Consell Municipal de Vilanova de nomenar alcalde i adaptar-se als procediments normatius establerts per la Generalitat.

Posteriorment, al mes de novembre de 1937, el Govern de la Generalitat acorda establir nous recursos per als ajuntaments a consignar en els pressupostos municipals de 1938, així com la possibilitat de prorrogar les Cartes Financeres.⁽⁷⁾

LES CARTES FINANCERES

Creiem que és interessant comentar breument el règim de Carta Financera.

La normativa de la Generalitat disposava la tramitació que calia fer per a l'establiment de la Carta per un Ajuntament: la Corporació elaborava un expedient on figurava la previsió de dèficit pressupostari municipal que sorgia utilitzant els recursos normals més els nous ingressos cedits per la Generalitat, i una proposta del rendiment dels arbitris inclosos a la Carta, d'acord amb un esquema de prelació determinat per la normativa de la Generalitat:

1.- Arbitris que gravessin les manifestacions de luxe, esbarjo i ostentació.

2.- Arbitris sobre els signes de riquesa peculiar de cada localitat.

3.- Arbitri sobre salaris de tota mena. L'Ajuntament podia fixar el mínim exempt, però la normativa fixava una escala màxima que anava d'un 3% fins a un 12% per sots de més de 20.000 PTA a l'any.

La proposta de Carta acordada per l'Ajuntament era tramesa al Consell de Finances de la Generalitat per al seu estudi i, en el seu cas, proposta d'aprovació pel Govern català. Finalment, es publicava l'aprovació al Diari Oficial.

El 28 de maig de 1937 la Comissió de Govern de l'Ajuntament aprova un projecte de Carta els ingressos de la qual significaven un 38%

del pressupost municipal per a 1937. Aquesta proposta fou debatuda en el Ple del dia 2 de juny, però no s'aprovà, fonamentalment per l'oposició de la CNT, que considerava la proposta reaccionària. S'acordà que fóra tramesa a les organitzacions sindicals per al seu estudi.

La CNT presentà una proposta alternativa. També l'ERC i el Sindicat de Treballadors Agrícoles. El principal punt conflictiu es trobava en l'aplicació de l'impost sobre els salaris.¹⁶⁾ Finalment, la CNT accepta l'establiment d'aquest arbitri sempre que com a base es prengués el salari familiar.

Després d'algunes recomanacions per part de la Generalitat la Carta és aprovada per aquesta el 2 d'agost, amb la següent prelación de tributs:

- 1) Arbitri sobre articles de luxe.
- 2) Arbitri sobre l'exportació de productes alimentaris fora de la localitat.
- 3) Arbitri sobre l'entrada de mercaderies a la vila.
- 4) Arbitri sobre productes de la terra.

L'arbitri sobre el salari familiar s'aplicarà al finançament d'un pressupost extraordinari contra l'atur forçós.

Els ingressos per la Carta representaven finalment el 20% dels recursos totals del pressupost.

Per a 1938 també s'aprova una nova Carta (Decret de 18 de gener de 1938), que varia sensiblement tant les tarifes dels arbitris precedents com la supressió de figures tributàries que coincidien amb els nous recursos municipals que havia aprovat la Generalitat al mes de novembre anterior. Ara els nous arbitris que nodriran la Carta seran només l'arbitri sobre els articles de luxe i l'arbitri sobre l'entrada de mercaderies a la vila.

El rendiment esperat dels recursos de la Carta suposaven un 13% del pressupost municipal per a 1938.

Per acabar aquest comentari sintètic sobre les Cartes Financeres, hem de tenir present que amb aquesta mesura la Generalitat pretenia, sobre la suposada llibertat del municipi per establir tributs, la substitució legal dels tributs de guerra i d'altres tipus de repartiments i apropiacions sorgides amb l'esclat de la situació revolucionària.

Una altra de les qüestions que sorgeixen en aquest període, a principis de 1938, amb repercussions financeres evidents, és la construcció de refugis. En un primer moment el Consell Municipal dona al tema un caire de voluntariat: s'accepten donatius per finançar les obres, es demanen voluntaris per carrers, etc., encara que ja s'havia creat una Junta de Defensa Passiva municipal. Posteriorment, el 29 de març, es reuneixen el Consell, els Sindicats i la Junta de Defensa per dissenyar un pla de defensa de Vilanova, constitueixen juntes de veïns i nomenen caps de cada refugi, estableixen com a finançament un arbitri de l'1,5% dels salaris dels treballadors de la vila i les empreses d'un 2% setmanal sobre la quota del tresor de la contribució industrial.⁽⁹⁾

ELS PRESSUPOSTOS MUNICIPALS

Ara voldríem comentar els increments dels pressupostos municipals d'aquests anys. En dos anys l'import total del pressupost augmenta més del doble.

INCREMENT PRESSUPOSTARI (Base 1936 = 100)

Any	<u>1936</u>	<u>1937</u>	<u>1939</u>
	100	222,6	238,9

En aquest punt el tema que sorgeix és el següent: si des de principis de 1937 la Generalitat assumeix totes les despeses relacionades amb la guerra i, a més, s'incrementen sensiblement els ingressos municipals amb nous recursos, per compensar la baixada de les bases fiscals que la situació comportava, quines despeses suplementàries municipals calia finançar que fos necessari l'establiment de Cartes Financeres i, en definitiva, en quines partides pressupostàries s'havia produït un augment important?

Analizant breument els grups de despesa més significatius podem destacar:

* Els sous dels funcionaris s'incrementaren un 50% en dos anys.⁽¹⁰⁾ La plantilla es mantingué pràcticament igual.

DECLARACIÓ MENSUAL DE LA XIFRA DE NEGOCIS

Barberies Socialitzades, domiciliat
al carrer d' Plaza de la Republica n.º 1 bis, que es
dedica al negoci d' Barberies, que
radica al carrer d' Maris, n.º _____

DECLARA, en compliment del que disposa l'article 16 de l'Ordre de
l'honorable Conseller de Finances del 12 de gener proppassat, referent a l'apli-
cació de l'impost sobre la xifra de negocis, que el nombre d'operacions realitzades
durant el mes d' Maig, és d' _____

i que l'import de les subjectes a gravamen
és d' setze mil nou cents cinquanta i tres amb 90 cts
Vilanova i La Geltrú a 18 MAR. 1938 del 193__

Pel Comitè
[Signatures]
Pablo Quintanilla

Diligència de liquidació.—D'acord amb l'Ordre esmentada és acceptada provisionalment l'anterior declaració.

Import de les operacions realitzades. . . . . 16.280,90 ptes.
2 per 100 sobre la xifra de negocis a ingressar. 3.396,28 ptes.

Vilanova i La Geltrú a 18 MAR. 1938 del 193__

[Signature]

Full de la declaració mensual de la xifra de negocis corresponent a les
Barberies Socialitzades. La declaració pertany a les operacions efectuades
durant el maig del 1937 i l'ingrés de l'impost s'efectua al març del 1938.

- * Les despeses de beneficència i assistència social: la partida de beneficència passa d'un import de 42.000 PTA el 1936 a 243.930 PTA el 1938. La causa de l'augment, la trobem en l'establiment dels menjadors populars i la Casa de Sanitat. En el capítol d'assistència social es troba l'import per atendre els refugiats, però té la seva compensació en les partides d'ingressos per subvenció de la Generalitat.
- * L'import destinat a instrucció pública es multiplica per tres en dos anys. S'inclou les despeses de les escoles municipals d'atenció primària i els ensenyaments especials (amb la creació d'una escola de música).
- * Les partides d'obres públiques de manteniment es dupliquen i s'aprova un Pressupost Extraordinari d'obres públiques de sanejament per pal·liar l'atur forçós per un import de 1.510.000 PTA,⁽¹¹⁾ finançat la meitat per subvenció de la Generalitat i l'altra pels arbitris sobre l'exportació de productes industrials i sobre el salari familiar.

Per tant, els conceptes que més s'incrementen proporcionalment no suposen, en general, despeses relacionades de forma directa amb la guerra, sinó que més aviat responen a uns principis revolucionaris que informaven la situació, de millora de la sanitat i l'educació, d'increment de salaris i de lluita contra l'atur forçós i les seves conseqüències, vertadera obsessió de l'època que, malauradament, només es pal·liarà amb la mobilització de les llesves.

EMISSIÓ DE PAPER-MONEDA

Un dels aspectes de caire financer més coneguts d'aquesta època és l'emissió per part dels ajuntaments i també d'altres entitats (empreses, sindicats, cooperatives, etc.) de paper-moneda. La causa, la trobem en la desaparició de la moneda fraccionària per atresorament del públic. El mateix Govern republicà contribuï a aquesta desaparició amb la retirada de circulació de les monedes de plata que arribaven al Tresor Públic, per utilitzar-les d'instrument de pagament de les compres efectuades a l'estranger. Per altra banda, ja esclatada la guerra, també es retenien les monedes de coure per a les indústries de guerra.⁽¹²⁾

En aquesta situació la Generalitat, per Decret de 21 de setembre de 1936, emet bitllets de valor 10, 5 i 2,5 PTA, massa elevats per a l'intercanvi

Vista general de la plaça de la República i Casa de la Vila l'any 1936, segons un clixé de J. Antiques.

diari i la compra de productes de primera necessitat per part de les famílies. Per això els ajuntaments i altres entitats productives es decideixen a crear la seva moneda per facilitar els intercanvis econòmics.

Vilanova efectuà dues emissions de paper-moneda:

Primera) Per acords municipals del 13 i 18 de maig de 1937.

Tirada	Valor	Valor total
30.000 Sèrie A	1 PTA	30.000 PTA
80.000	25 cts	<u>20.000 PTA</u>
		50.000 PTA

Segona) Per acord municipal de l'1 de setembre de 1937.

Tirada	Valor	Valor total
50.000 Sèrie B	1 PTA	50.000 PTA

Butlletí del Comitè de Defensa Local

Vilanova i La Geltrú, 18 de novembre de 1936 - N.º 119

Full Oficial del Consell Municipal

No es retornen originals
ni s'accepta correspondèn-
cia sobre els mateixos.

Any II - Vilanova i La Geltrú, diumenge, 25 de juliol del 1937 - Núm. 368

Sota la responsabilitat
d'aquelles notes que s'han tra-
mitat abans de les 8 del vespre

L'Ajuntament de Vilanova va publicar durant tota la Gerra Civil un periòdic de caràcter oficial que passà per diversos noms, des de "Full del Comitè de Defensa Local", "Full Oficial del Consell Municipal", fins a "Full Oficial de l'Ajuntament de Vilanova".

Aquest periòdic és un autèntic testimoni de la vida a Vilanova durant la guerra i d'obligada lectura per veure com es desenvolupava la guerra a reraguarda (Sixte Moral i Reixach, "La premsa en català a Vilanova i la Geltrú").

Aquestes emissions eren garantides pel seu contravalor en moneda de la República dipositada a les entitats de crèdit de la vila.

Sembla que existí un acord posterior de l'Ajuntament, de l'1 de desembre de 1937, que disposava una nova emissió dels bitllets següents:

Tirada	Valor	Valor total
30.000 Sèrie A	1 PTA	30.000 PTA
80.000	25 cts	20.000 PTA
100.000	50 cts	50.000 PTA

Aquesta nova emissió no es va efectuar probablement perquè una Ordre de la República, de 6 de gener de 1938, disposa la retirada de tota moneda local i de la Generalitat, i invoca el principi d'unitat monetària de l'Estat.

L'Ajuntament de Vilanova, d'acord amb l'Ordre precedent, aprova el 2 de febrer la retirada dels bitllets locals i el seu canvi per moneda de la República.

Segons dades del Consell Municipal, de les 100.000 PTA, valor de les dues emissions de maig i setembre, es van posar en circulació bitllets per un valor total de 85.700 PTA i resta anul·lat i fora de circulació paper per valor de 14.300 PTA. De la quantitat en circulació a finals de maig de 1938 s'havia retornat paper-moneda per valor de 66.909,75 PTA, és a dir, restava sense canviar un 22% dels bitllets en circulació, la qual cosa representava un guany per a l'Ajuntament.

NOTES

- (1) Butlletí, núms. 89, 134 i 247.
- (2) Llibre d'Actes. Acord de 24 d'octubre de 1936. La proposta concreta era l'apropiació d'una part dels saldos dels dipòsits bancaris en la proporció següent: el 50% dels cabals dels obrers de dreta, el 75% dels cabals dels no obrers de dreta, el 25% dels dipòsits dels ciutadans d'esquerra i el 100% dels saldos dels «*comptarendistes marcadament reaccionaris*».
- (3) Aquest import suposa més de 530.000.000 de pessetes de 1990.

- (4) Vegi's la referència al municipi d'Olot a NEL·LO, O.: «El Govern local a les comarques gironines durant els primers mesos de la guerra i la revolució (juliol-desembre 1936)», dins *La guerra civil a les comarques gironines (1936-1939)*. Girona, 1986, pàg. 130. Un informe elaborat en aquells mesos per encàrrec de l'Oficina de Propaganda de la CNT-FAI fa referència a aquest aspecte distintiu de l'Ajuntament vilanoví: «No hay alcalde ni presidente. Los camaradas que asumen las funciones administrativas están acoplados en las diversas Comisiones pertinentes para el normal funcionamiento de la vida municipal. En cada sesión municipal se nombra un presidente, a fin de encauzar las discusiones. Es de interés remarcar que no se toman acuerdos por votación, sino que todas las cuestiones son debatidas hasta que hay una total convergencia de pareceres (...). De acuerdo con los camaradas de Villanueva (*sic*) creemos que en la estructuración municipal debe buscarse la forma que revista mayor equidad. De ahí que no haya presidente en el Municipio, cargo que siempre da un tono de superioridad al que lo ejerce (...)». *Colectivizaciones. La obra constructiva de la Revolución española. CNT de España en el exilio. Toulouse 1973, quarta edició. La primera edició portava el nom dels autors: A. Souchy i P. Folgare.*
- (5) Els nous recursos eren la cessió del 10% (fins al 20% en municipis de menys de 5.000 habitants) de la recaptació per l'impost sobre la xifra de negocis i l'arbitri sobre la radiodifusió.
La possibilitat de millora del sistema recaptatori consistia a acollir-se al procediment establert per la Generalitat d'executar els impagats directament dels seus comptes bancaris. Hem de tenir present la forta davallada dels fluxos recaptatoris normals dels ajuntaments, fonamentalment durant el tercer i quart trimestre de 1936, sigui per indisciplina fiscal o per desaparició dels elements tributaris. Pel cas de la ciutat de Barcelona, vegi's BERNADES, V.: *Les Finances municipals en divuit mesos de guerra (juliol 1936-desembre 1939)*. Ajuntament de Barcelona, s.d. (1938).
- (6) Pensem que estem comentant una normativa de gener de 1937, i el Consell Municipal vilanoví continuarà imposant tributs de guerra fins al mes de març.
- (7) Els nous recursos, establerts per Decret del 10 de novembre de 1937 i Ordre de 12 de novembre, prendran la forma de recàrrecs sobre la Contribució Rústica i Urbana, participació en l'impost de cèdules personals, arbitri sobre les societats industrials, arbitri sobre els productes de la terra, el bestiar i els productes del mar.
- (8) No és l'únic ajuntament on es produeix una polèmica per l'arbitri sobre els salaris. Vegi's, per exemple, el cas d'Igualada al *Full Oficial d'Igualada* (diversos números del mes de juliol de 1937). Institut Municipal d'Història. Barcelona.
- (9) Un Decret de la Generalitat de 25 de març de 1938 disposa que l'import del 15% dels beneficis de les empreses, que destinaven a atencions de caràcter col·lectiu, s'orientessin íntegrament a la construcció de refugis.
- (10) Ja per acord del Consell Municipal de 26 de febrer de 1937, s'aprova un sou mínim per als funcionaris de 300 PTA mensuals, i posteriorment s'atorguen increments en concepte de «plusos de vida cara».
- (11) En aquells moments existien dues obres importants en curs: l'escola pública que actualment s'anomena Pompeu Fabra i el Mercat Públic, amb una inversió total de 2.050.300 PTA.
- (12) TURRO, A.: «El paper-moneda català 1936-1939». *L'Avenç*. Barcelona 1982.

ANNEX

PRESSUPOSTOS MUNICIPALS (1936-1938)

Ingressos	1936	1937	1938
Rendes	6.140,68	13.547,58	42.547,58
Aprofitament béns comunals	2.900	100	100
Subvencions	—	100.000	300.000
Eventuals i extraordinaris	25.500	524.700	206.000
Arbitris amb fins no fiscals	16.750	2.500	2.500
Contribucions especials	12.500	300	1.500
Drets i taxes	252.232,50	386.500	349.050
Recàrrecs i participacions	186.464,86	191.738,32	306.000
Impostos municipals	288.700	196.250	446.250
Multes	2.500	100	1.000
Carta financera	—	350.000	240.000
Total Ingressos	793.688,04	1.765.725,9	1.894.947,58

Despeses	1936	1937	1938
Obligacions generals	211.487,64	202.088,10	253.268,63
Representació municipal	11.600	36.000	36.000
Vigilància i seguretat	84.463,75	138.806,80	162.270
Policia urbana i rural	89.636	183.133	191.513
Recaptació	30.659	58.640	55.840
Personal i material oficines	104.264,40	139.470	139.470
Salubritat i higiene	31.965	47.960	54.460
Beneficència	43.647	299.930	243.930
Assistència social	12.000	124.600	324.600
Instrucció pública	67.551	170.253	205.778
Obres públiques	89.414,25	298.055	175.045
Foment	10.000	23.000	23.000
Imprevistos	7.000	43.800	29.772,95
Total Despeses	793.688,04	1.765.735,90	1.894.947,58

TIPOLOGIA DELS INGRESSOS PRESSUPOSTATS
(En percentatge sobre el total)

	1936	1937	1938
Recursos normals	100,0	49,0	46,8
Nous recursos fiscals		2,9	19,4
Subvencions Generalitat		5,7	15,8
Carta financera		19,8	12,7
Eventuals i imprevistos		22,6	5,3
Total	100,0	100,0	100,0

PRESSUPOST EXTRAORDINARI CONTRA L'ATUR FORÇÓS (1937)

Despeses	Import
Obres de sanejament	1.100.000
Clavegueram diverses vies públiques	500.000
Sanejament del sector urbanitzat de la Platja	200.000
Conversió parcial del Torrent de la Pastera en col·lector general	400.000
Obres d'urbanització	400.000
Pavimentació diversos carrers	400.000
Imprevistos	10.000
Total Despeses	1.510.000

Ingressos	Import
Arbitris	760.000
Sobre l'exportació de productes industrials	400.000
Sobre el salari familiar	360.000
Subvencions	750.000
De la Generalitat	750.000
Total Ingressos	1.510.000